

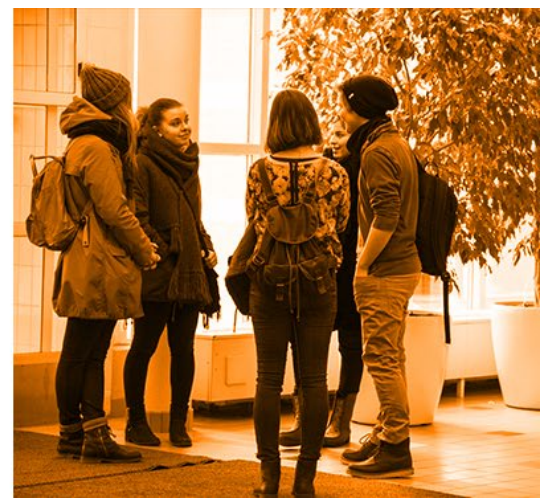
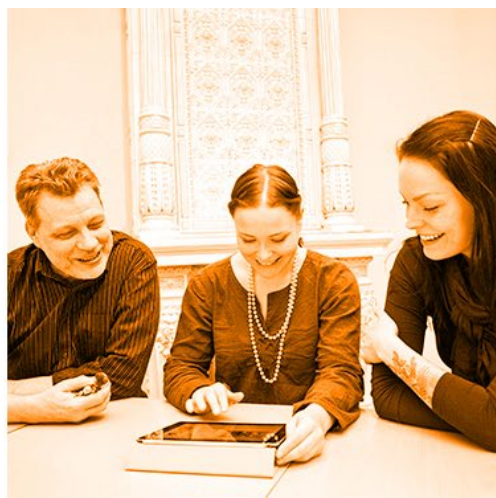
HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tämä on rinnakkaistallenne.

This is an electronic reprint of the original article that may differ from the original in pagination and typographic detail.

**Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä /
Please cite the original version:**

Halkosaari, Liisa 2018. Suomenruotsalaisen viittomakielen lohdullinen tulevaisuus. Kielisilta 1/2018, 14-15.

Suomenruotsalaisen viittomakielen lohdullinen tulevaisuus

Suomenruotsalaisen viittomakielen perusta on sama kuin suomalaisen viittomakielen, mutta erojakin löytyy. Ja tiedoksi epäilijöille, kyllä ne omia kieliään ovat.

TEKSTI LIISA HALKOSAARI

Haastattelen videopuhelun välityksellä **Janne Kankkosta**, suomenruotsalaisinta kuuroa, jonka tunnen. Ja vedän heti takaisin tuon määritelmän kanssa: suomenruotsalaisissa kuurojenyhteisössä ei tunnu olevan ollenkaan tapana määritellä ja luokitella jäsenten suomenruotsalaisuuden astetta. Itse täysin suomenkielisestä ympäristöstä tulevana kuulevana kielenoppijana olen kokenut olevani tervetullut yhteisöön. Samoin on kokenut muun muassa suomalaisen viittomakielen käyttäjä **Juha Manunen**, joka kirjoitti aiheesta Livs-projektin blogiin (livs.humak.fi/vieraana-vahemmiston-vahemmistossa/).

Mutta takaisin Janne Kankkoseen. Ei tarvita kuin puoli kysymystä, ja hän tietää mistä on kysymys.

”Todella usein ihmiset tulevat kysymään, mitä ovat ne piirteet, jotka tekevät suomenruotsalaisesta viittomakielestä oman kielensä. Ei sitä voi selittää helposti, ero syntyy monen pienen asian yhteisvaikutuksesta.”

Rytmi paljastaa kielen

Alun perin Suomen kuurojen yhteisössä oli vain yksi viittomakieli, jota suomenruotsalainen **C.O. Malm** käytti opetuksessaan. Kankkonen kertoo kielen historiaa: ”Viittomakielen kulta-aikana eri kouluja käyvät

kuurot keskustelivat esteettä. Kun oralismin aikaan viittominen kiellettiin, ja puhuttu kieli sai valtaa, alkoi SVK:n ja SRVK:n erottuminen.

Ensimmäinen SRVK:n tutkimusprojekti lähti käyntiin 1990-luvun lopulla. Tuloksena syntyi yhä ajankohtainen viittomakokoelma *Se vårt språk*, sekä paljon videomateriaalia.

”Edelleen jos käytetään kuvailevaa viittomakieltä, ei eroja kielissä juuri ole”, Kankkonen kuvailee. ”Mutta kiinteissä viittomissa on eroja, koska niihin vaikuttavat erilaiset kielikontaktit. Yhdysviittomissa on paljon käänöslainoja joko suomesta (vesirokko, kielioppi) tai ruotsista (Grankulla, pässjuka).”

Yksi asia, minkä Kankkonen mainitsee kielen eroista puhuttaessa, on rytmi. Vieraskielisenä minun on vaikea hahmottaa eroja rytmisissä, mutta pitkään kieltä analysoineelle äidinkieliselle se on varmasti helppoa.

Myös rytmiin vaikuttaa kielikontakti: suomen ja ruotsin erilainen rakenne (sijapäätteet ja prepositiot) vaikuttavat vähitellen myös viitottuun kieleen. SVK:ssa luonteva rakenne viittoa ”olen kotoisin Turusta” on viittoa ensin TURKU ja sitten JOSTAKIN. SRVK:ssa taas näkyy ruotsin rakenne. ”Jag är från Åbo” viitotaan käytännössä järjestyksessä FRÄN ja ÅBO. Vastaavia rakenne-eroja on useissa ilmaisissa. Kankkonen mainitsee esimerkkinä suomen ”sinun luonasi” ja ruotsin ”hos dig”.

Rytmi tulee esiin myös tulkkauksessa. Kankkonen kertoo havaitsevansa selvästi

KUVA LIISA HALKOSAARI

Janne Kankkonen Finlandssvenska teckenspråkiga rf:n jäsentapaamisessa.

eron siinä, tulkataanko hänen viittomis-
taan suomeksi vai ruotsiksi. Jälkimmäisen
kohdalla kielten rytmit menevät paremmin
yksiin, ja tulkkaus tuntuu sujuvammalta.
Suomea puhuva tulkki joutuu rytmittämään
kieltä eri tavalla, mikä vaikuttaa muun
muassa viiveeseen ja tauotuksiin.

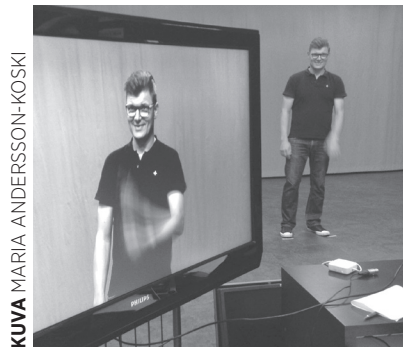
Osin rytmin takia, mutta myös kieli-
poliittisista syistä, Kankkonen toivoo usein
seminaareissa häntä tulkattavan ruotsiksi
silloin, kun hän käyttää SRVK:ta.

”Muutenhan missään ei tule näkyväksi,
että kyseessä on eri kieli. Olin esimerkiksi
viittomassa SRVK:lla tekstiä jumalanpal-
veluksessa, kun viittomista harjoitellessa
tajusin, että sehän pitää tietystä tulkata
ruotsiksi. Aika neuvottelut piti käydä tulkki-
en kanssa, sillä eihän tätä ollut kukaan tullut
miettiä etukäteen. Onneksi se onnistui,
suomenkielinen tulkki seurasi viittomistani
ja luki käännöstä ruotsiksi paperista.”

Muitakin haasteita tulkkauksessa on.
Ruotsinkielentaitoista tulkkiä ei aina ole
saatavilla, ja esimerkiksi lääkärikäynnillä se
saattaa aiheuttaa ylitsepääsemättömiä ong-
gelmiä. Tulkkauksessa sormituksesta ei ole
paljon apua, sillä sairauksien nimet poikke-
avat toisistaan. Tulkki ei ymmärrä ruotsiksi
sormitettuja sanoja, eikä kuuro suomeksi.

Hyppää vaikeiden kohtien yli!

Viittomakielissä ympäristössä kasvanut
Kankkonen tajusi oikeastaan vasta teini-
ikäisenä, että puhuttuja kieliä ja sitä myötä
kulttuureja on Suomessa kaksi. Hän pohtii
ilmiön yleisyyttä: ehkä osalla suomalaisista

KUVA MARIA ANDERSSON-KOSKI

Kääntäjän työhuone on studio.

kuuroista (ja kuulevista) yksikulttuurisuus
on jotenkin niin selviö, että toisen kielen ja
kulttuurin olemassaoloa on vaikea havaita?

Hän ei juuri miettinyt kielten eroja
aiemmin. ”Tiesin kyllä, että kyseessä oli
Porvoossa käytettävä kielimuoto. Vasta kun
kirkkohallituksen käännöstyössä työhöni
alkoi sisältyä iso valta ja vastuu SRVK:sta,
jouduin pohtimaan kielen olemusta tarkem-
min. Herättävää oli, kun tajusin etten voi
kysyä apua juuri keneltäkään! Iso osa kielen
käyttäjistä oli kuollut.”

Käännöstyössä Kankkosen pysäytti
hänen saamansa kommentti. Hänen miet-
tessään joidenkin käsitteiden viittomista
ja tuskaillessaan viittomien puutetta, joku
ehdotti käsitteiden yli hyppäämistä.

”Kommentti vaivasi yhä enemmän
jälkeenpäin. Käännöstulos olisi kuin kirja,
jossa on reikiä! Eihän sellaista voi lukea. Tä-
män jälkeen, siis noin 10 vuotta sitten, aloin
todella ymmärtää, mitä SRVK on. Ja että se
on oma kielenä.”

Luota intuitioon

Tämä kuulostaa lohdulliselta, ja toisaalta
surulliselta.

Surulliselta siksi, että äidinkielenen
on pitänyt kulkea niin pitkä matka oman
kielensä kanssa. Vasta Ruotsiin muutettuaan
Kankkonen sai opetusta (ruotsalaisesta)
viittomakielestä äidinkielenä, ja tajusi mitä
on kielioppi. Kuurojen koulutus Suomessa ei
ole ollut hyvällä mallilla, mikä lienee yhtenä
syytä Porvoon kuurojen koulun sulkemiseen.

Lohdulliselta siksi, että Kankkonen on
taitavin tuntemani SRVK:n opettaja ja tari-
nankertoja. Kielellinen osaaminen ei onneksi
aina ole kiinni koulutuksesta ja yhteiskun-
nan hyväksymisestä. Myös saamenkielten
osaajia on yhä, vaikka kielten arvostus ja
huolto on ollut yhtä huonossa jamassa kuin
viittomakielten.

Muiden tuki on kuitenkin tärkeää. Kank-
konen mainitsee pari merkittävää vaikutta-
jaa kieli-identiteetin osalta.

”Vaikka kielen tutkimuksessa vaaditaan
laajoja aineistoja ja kovaa faktaa, Helsin-
gin yliopiston professori **Jan-Ola Östman**
kehotti minua luottamaan äidinkielenen
intuitiooni. Se rohkaisi! Samoin kansanedus-
taja **Mikaela Nylander** on asenteellaan ja
puheillaan vahvistanut luottamustani omiin
taitoihini ja äidinkieleni asemaan.”

On pysäyttävää kuulla, miten pienillä
rohkaisevilla teoilla voi vaikuttaa kielivä-
hemmistön jäsenten voimaantumiseen.

Tässä meille kaikille tavoitetta. 🙌